افغانستان

په وسله واله جګړه کې د ملکي وګړو ساتنه

شپږ میاشتنی راپور: ۱ جنوري – ۳۰ جون ۲۰۲۰

یوناما

په افغانستان کې د ملګرو ملتونو مرستندویه پلاوی (یوناما)

جولایي ۲۰۲۰

۱. عمومي کتنه

د ۲۰۲۰ کال د جنورې له لومړۍ نېټې څخه د جون تر ۳۰ پورې، یوناما ۳۴۵۸ ملکي تلفات (۱۲۸۲ مړه او ۲۱۷۶ ټپیان) مستند کړي. د متحده ایالاتو – طالبانو د فبروري د ۲۹نېټې تړون له لاسلیک کولو مخکې اونۍ او د طالبانو او افغان دولت له خوا د اختر په شپو ورځو کې د اعلان شوي اوربند په ګډون په تاوتریخوالي کې د کمښت د مودو سره سره تاوتریخوالي دوام درلود چې ملکي وګړو د جګړې اغېز او زیان ګاله. د تېر کال د ورته مودې په پرتله د ملکي تلفاتو عمومي شمیر ۱۳ سلنه کموالی،[1] او د ۲۰۱۲ کال راهیسې تر ټولو ټیټ شمیر وړاندې کوي.

یوناما په ملکي تلفاتو کې د کموالي هرکلی کوي، خو د دې یادونه کوي چې دغه کموالي نړیوالو نظامي ځواکونو او دغه راز د عراق او شام اسلامي دولت – خراسان ولایت ډلې ته په منسوب شویو ملکي تلفاتو کې د کموالي له امله رامنځ ته شوی؛ یوناما لا اوس طالبانو هم او افغان ملي امنیتي ځواکونو ته د ملکي تلفاتو د منسوب شویو اندېښمن کوونکو رجحاناتو مستند کول جاري ساتلي.

د ملکي تلفاتو ټولټال

۱ د جنورې څخه تر ۳۰ جون ۲۰۰۹- ۲۰۲۰

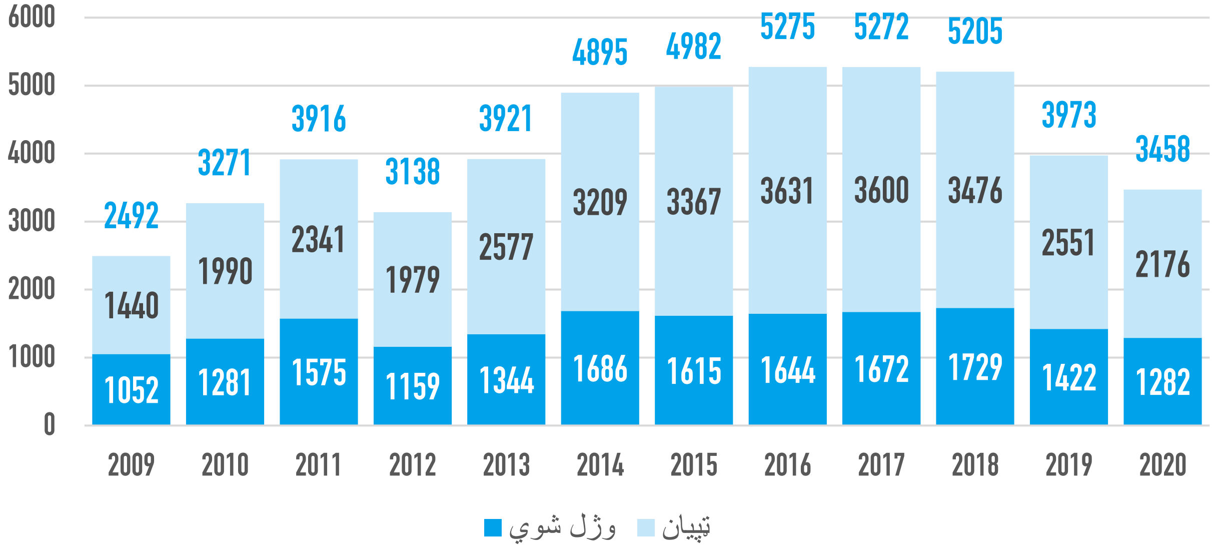

د پېښو د نوعیت په اساس ملکي تلفات

۱ جنوري څخه تر ۳۰ جون ۲۰۲۰

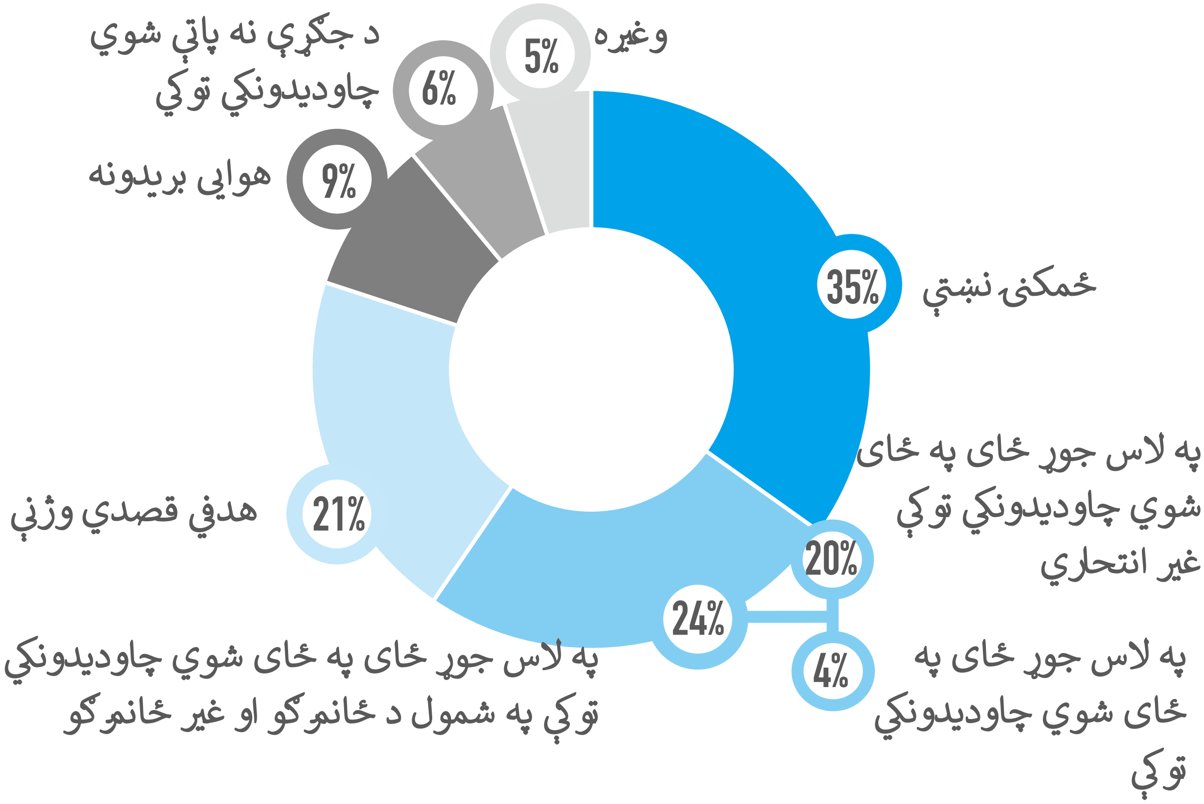

د هغو افرادو او ټولنو تجربې، حقونه او اړتیاوې باید په رسمیت وپېژندل شي او رسیدګي ورته وشي څوک چې له تکراري تاوتریخوالي سره مخ شوي.

یوناما یو ځل بیا د دې یادونه کوي چې د ملکي وګړو د ساتنې لپاره یوه تر ټولو غوره لار د مذاکره شوي سیاسي حل لارې د جګړې پای ته رسول دي. پاییدونکی واقعیت دی چې د افغانستان جګړه لا اوس هم په نړۍ کې د ولسي وګړو لپاره یوه تر ټولو خونړۍ هغه ګڼل کیږي. په افغانستان کې هر کال په زرګونو ملکي وګړي د جګړې د ښکیلو خواوو له لوري وژل کیږي، ټپي کیږي، تښتول کیږي، بېځایه کیږي او ګواښل کیږي؛ د مرګ ژوبلې پر هېښوونکو کچو سربېره، ماشومانو د جګړې د ښکیلو خواوو له لوري استخدام شوي، کارول شوي او له جنسي تاوتریخوالي سره مخ شوي؛ او ښځې د هغوی ساتنې او خوندیتوب ته مواجه له داسي خو اړخیزو ګواښونو سره مخ دي چې د جګړې د مستقیمې او غیر مستقیمې اغېزې څخه راټوکیږي. ډیری دغه قربانیان د جګړې د پای ته رسید وروسته د اوږد مهاله معلولیتونو، رواني تروما، مالي زیان، بې وزلۍ او د خپل راتلونکي په اړه د بې باورۍ له امله د اوږدې مودې لپاره کړیږي.

د کوویډ-۱۹ وبا په سخت ډول د قربانیانو دا ورتیا راکمه کړې چې د وسله والې جګړې له اغیز څخه ورغیږي، او همدارنګه په لا پراخه کچه یې د نورو ګواښونو په وړاندې د ملکي خلکو زیانمنتوب زیات کړی.

په جګړه کې د ښکېلو ډلو لخوا د وخت په اساس ملکي تلفات

۱ جنوري څخه تر ۳۰ جون ۲۰۲۰

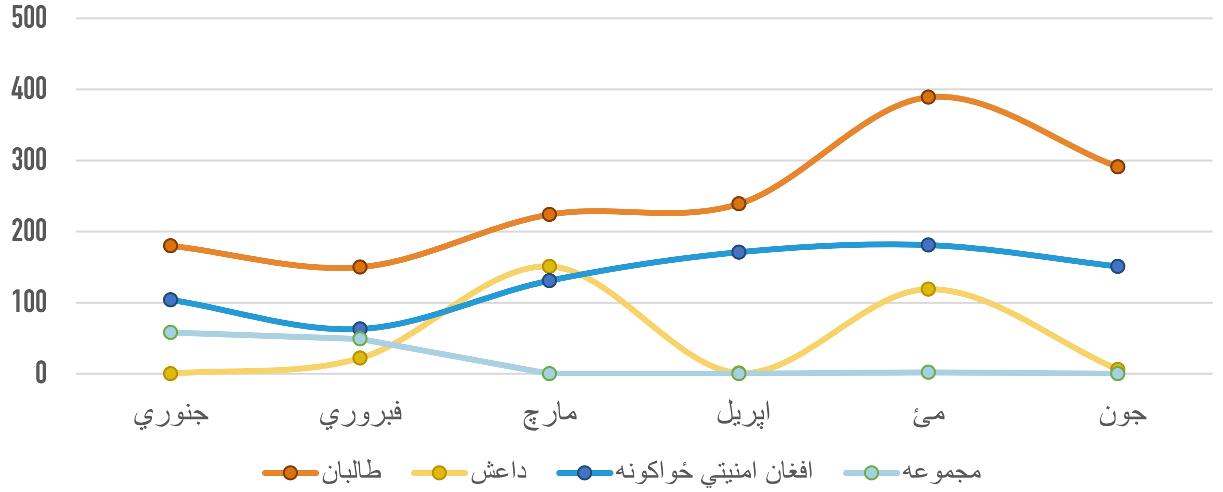

د احتساب منګولو ته د مرتکبینو پر سپارلو سربېره، د ملکي وګړو د ساتنې لپاره د جګړې د ښکیلو خواوو د هڅو د یوې برخې په څېر، د هغو افرادو او ټولنو تجربې، حقونه او اړتیاوې باید په رسمیت وپېژندل شي او رسیدګي ورته وشي څوک چې له تکراري تاوتریخوالي سره مخ شوي. د هر څه په سر کې د ملکي وګړو د خوندیتوب او سلامتیا په ځای کولو سره، افغان دولت او طالب د سولې خبرو اترو لپاره د یوه مساعد چاپیریال په غښتلي کولو کې مرسته کولی شي او د جګړې لپاره یو پاییدونکی حل ډاډمن کولی شي.

په ملکي تلفاتو کې دغه عمومي کموالی د نړیوالو نظامي ځواکونو له خوا د هوایي بریدونو او د عراق او شام د اسلامي دولت – خراسان ولایت د راکم شویو فعالیتونو، په ځانګړي ډول د غیر انتحاري تعبیه شویو چاودیدونکو توکو د کمې کارونې په پایله کې په ملکي تلفاتو کې د کموالی له امله رامنځ ته شوی. د طالبانو د فعالیتونو په پایله کې رامنځ ته کیدونکي ملکي تلفاتو په لوړه کچه دوام درلود، چې یوناما د تیر کال[2] د ورته مودې په پرتله د روان کال په لومړۍ نیمه یې کې د لاس جوړ پرسونل ضد ماینونو له امله یو اندېښمن کوونکی زیاتوالی مستند کوي. افغان ملي امنیتي ځواکونو ته منسوب شوي ملکي تلفات ۱۱ سلنه لوړ شوي، چې زیاتره یې د هوایي بریدونو او د ځمکنیو ښتو پر مهال د غیر مستقیمو وسلو د کارونې په پایله کې رامنځ ته شوي. د لومړۍ ربع له رجحاناتو/جریانونو سره سم، دولت ضد عناصرو د زیاترو ملکي تلفاتو اړول جاري ساتلي، په داسې حال کې چې دولت پلوه ځواکونو د دولت ضد عناصرو په پرتله د ماشومانو د زیاتي مړینې لامل پاتې شوي.

ځمکنۍ نښتې د ملکي تلفاتو مخکښ لامل ګڼل کیږي چې د عمومي مجموعې ۳۵ سلنه وړاندې کوي (۱۱۹۵ ملکي تلفات: ۳۳۶ مړه او ۸۵۹ ټپیان). د ځمکنیو نښتو له امله د ملکي تلفاتو له دوو پر درې برخه د غیر مستقیمو وسلو د کاروونې له امله رامنځ ته شوې، په تېره بیا په ګڼ میشتو ملکي سیمو کې. د تعبیه شویو چاودیدونکو توکو (انتحاري او غیر انتحاري) کارونه د ملکي تلفاتو دویم مخکښ لامل و. هغه بریدونه چې د "هدفي وژنو"[3] په څېر ډلبندي شوي او په کومو کې چې د زیاتو ډزو پېښې شاملې دي، د ملکي مړینې مخکښ لامل ګڼل کیده.

د بلخ او کابل په ولایتونو کې میشت ملکي وګړي تر ټولو زیات له جګړې څخه اغیزمن شوي (په هر ولایت کې په تر تیب ۳۴۴ او ۳۳۸ ملکي تلفات)، چې په تعقیب یې په ننګرهار (۲۸۱ ملکي تلفات)، فاریاب (۲۳۳ ملکي تلفات) او کندز (۲۰۵ ملکي تلفات) میشت ملکیان تر ټولو زیات اغیزمن شوي.[4]

یوناما پر ښځو او ماشومانو د جګړې د زیانمنوونکي اغیز په اړه اندېښمنه ده، څوک چې د ټولو ملکي تلفاتو ۴۰ سلنې زیاته برخه جوړوي. وسله واله جګړه د ۲۰۲۰ کال په لومړیو شپږو میاشتو کې د ښځو ۳۹۷ تلفات (۱۳۸ وژل شوي او ۲۵۹ ټپیانې) اړولې، چې د ټولو ملکي تلفاتو ۱۱ سلنه جوړوي. ځمکنۍ نښتې د ښځو د تلفاتو مخکښ لامل ګڼل کیده، چې په تعقیب یې هدفي وژنې، هوایي بریدونه او تعبیه شوي چاودیدونکي توکي د ښځو د تلفاتو مخکښ لاملونه شمیرل کیږي. د یوناما له خوا د ماشومانو د ۱۰۶۷ تلفاتو (۳۴۰ مړه او ۷۲۷ ټپیان) په مستند کولو سره چې د ټولو ملکي تلفاتو ۳۱ سلنه وړاندې کوي، په افغانستان کې جګړه د ماشومانو لپاره یوه تر ټولو خطرناکو هغه شمیرل کیږي. ځمکنۍ نښتې او په تعقیب یې تعبیه شوي چاودیدونکي توکي او له جګړې څخه پاتې شوني چاودیدونکي مواد د ماشومانو د تلفاتو مخکښ لاملونه وو.

۲. د کوچني اختر اوربند (۲۴ – ۲۶ می ۲۰۲۰)

د می د ۲۳ نېټې پر ماښام طالبانو د کوچني اختر په شپو ورځو کې د جګړې د درلو یو درې ورځنی یو اړخیز اوربند اعلان کړ.[5] تر دغه اعلان شیبه وروسته، ولسمشر غني د دغه اعلان شوي اوربند هرکلی وکړ او یو پله بیا یې د "سولې وړاندیز" وکړ، چې دا یې په ډاګه کوله چې هغه افغان ملي امنیتي ځواکونو ته د دریو ورځو لپاره د جګړې د درلو امر کړی.[6] دواړو خواوو په ډاګه کړه چې دوي د دفاعي کړنو او بریدونو اجازه ورکوي.[7]

د اختر د اوربند پر مهال د یوناما د ملکي تلفاتو څارنه او مستندونه په ډاګه کوي چې په واقعیت کې د جګړې ښکیلې خواوې پر ولسي وګړو له مثبتې اغیزې سره د جګړې د راکمولو وړتیا لري، خو که چیرې د دغه کار لپاره سیاسي اراده موجوده وي. د اختر په دریو ورځو (۲۴ – ۲۶ می) کې یوناما ۴۹ ملکي تلفات (۲۷ مړه او ۲۲ ټپیان)[8] مستند کړي کوم چې د ۲۰۲۰ کال د می میاشتې د درې ورځنۍ مودې د اوسط په پرتله ۴۵ سلنه کم وو. خو له دې سره سره، د دغو تلفاتو ۲۱ ملکي تلفاتو په ښکاره توګه طالبانو (۱۸) ته، افغان ملي امنیتي ځواکونو ته(۱) او یا د دواړو ترمنځ د ډزو تبادلې ته منسوب شوي (۲)او پاتې نور یې دولت پلوه وسله والو ډلو، نا معلومو دولت ضد عناصر یا د نا معلومو لور له جګړې څخه پاتې شونو چاودیدونکو توکو ته منسوب شوي. د اختر د اوربند پر مهال طالبانو ته له منسوب شویو ۱۸ ملکي تلفاتو څخه پنځه ملکي تلفات (څلور مړه او یو ټپي) د تعبیه شویو چاودیدونکو توکو د فشاري ماین د چاودنې په پایله کې رامنځ ته شوي، کوم چې ښايي تر اوربند مخکې ځای پر ځای شوی وي، او شپږ ملکي تلفات (پنځه مړه او یو ټپي) د طالبانو د یوه غړي په کور کې د چاودیدونکو توکو د چاودنې په پایله کې رامنځ ته شوي، د کوم له امله چې د هغه د خپلې کورنۍ غړي زیانمن شوي.

د اختر پر مهال د یوناما د ملکي تلفاتو څارنه او مستندونه په ډاګه کوي چې په واقعیت کې د جګړې ښکیلې خواوې پر ولسي وګړو له مثبتې اغیزې سره د جګړې د راکمولو وړتیا لري، خو که چیرې د دغه کار لپاره سیاسي اراده موجوده وي.

همدارنګه د اوربند او په فبروري میاشت کې د تاوتریخوالي د کمښت د مودې پر مهال له جګړې څخه د پاتې شونو چاودیدونکو توکو په پایله کې رامنځ ته شوی ملکي زیان د جګړې ښکیلو خواوو دا بیړنۍ اړتیا په ډاګه کوي چې د بشردوستانه ماین پاکۍ لپاره چارې تسهیل کړي. په عام ډول د ۲۰۲۰ کال په لومړۍ نیمايي کې، یوناما د جګړې څخه د پاتې شونو چاودیدونکو توکو له امله ۲۱۸ ملکي تلفات (۵۹ مړه او ۱۵۹ ټپیان) تایید کړي، چې له ۸۰ سلنې زیات هغه یې ماشومان وو. د تاوتریخوالي د راکمونې یا پای ته رسونې مودو په ګډون، له جګړې څخه د پاتې شونو چاودیدونکو توکو له امله د رامنځ ته شوي زیان کمول په تیره بیا هغه چې ماشومانو ورسره مخ دي، د دواړو افغان دولت او طالبانو په ګټه دی، او دغه کار باید یو لومړیتوب وګڼل شي.

په جګړه کې د ښکېلو خواو لخوا ملکي تلفات

۱ جنوري څخه تر ۳۰ جون ۲۰۲۰

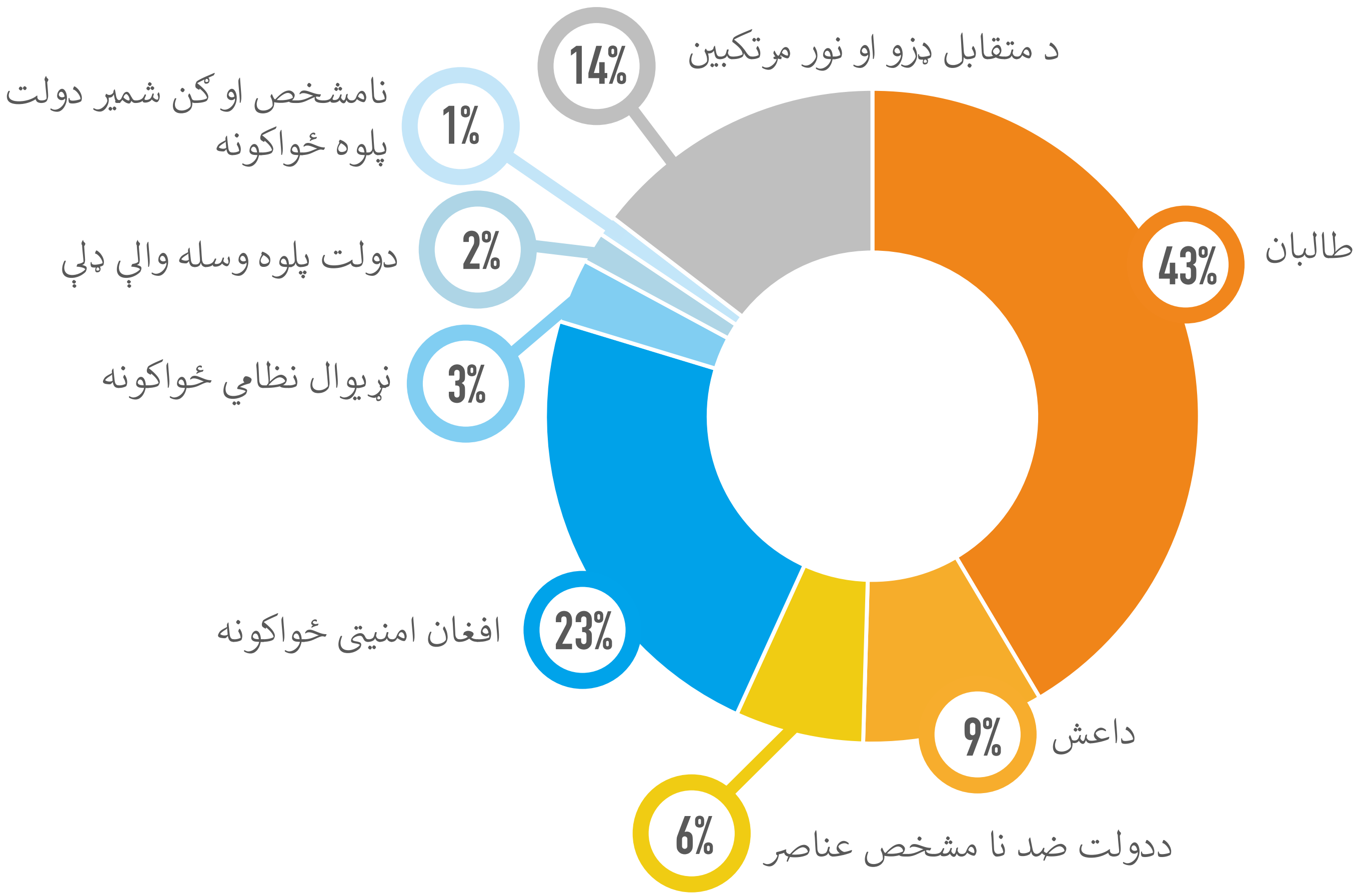

پایي لیک

[1] دا همدارنګه له ۲۰۱۲ کال راهیسې د کال د لومړیو شپږو میاشتو په دوران کې د یوناما له خوا مستند شوي د ملکي تلفاتو تر ټولو ټیټ عمومي شمېر دی.

[2] په افغانستان کې، د تعبیه شویو چاودیدونکو توکو فشاري ماینونو آلې د پرسونل ضد ځمکنیو ماینونو په څیر کار کوي. یوناما په منظم ډول داسې پیښې مستند کړي په کومو کې چې دغه فشاري ماینونه د یوه شخص د وزن له امله چاودونه کړي.

[3] د دغه راپور په موخه، "هدفي وژنې" د دولت پلوه ځواکونو یا د دولت ضد عناصرو له خوا د یوه مشخص فرد (ملکي یا جنګیالی) په وړاندې د مرګونې ځواک د عمدي کارونې په څیر معرفي شوي. په دغې اصطلاح کې د زیاتو ډزو د پیښو په ګډون د چاودیدونکو توکو او ډزو له لارې عمدي وژنې شاملې دي. یوناما هغه ملکي تلفات مستند کوي چې د دغه ډول بریدونو له امله په مستقیم یا ضمني ډول رامنځ ته کیږي. ځینې "هدفي وژنې" ښايي پر ملکي وګړو د عمدي برید تر حده ورسیږي، په داسې حال کې چې نورې هغه یې پر جنګیالیو عمدي بریدونه جوړوي چې د ملکي تلفاتو لامل کیږي.

[4] د یادونې وړ ده چې بلخ ولایت د هغو ولایتونو ترمنځ دی چیرې چې د ولایت پر سر لوړ شمېر ملکي تلفات ثبت شوي، چې د ۲۰۲۰ کال په لومړیو شپږو میاشتو کې د ځمکنیو نښتو له امله په ملکي تلفاتو کې د پام وړ زیاتوالی منعکسوي. د وروستیو کلونو په خلاف، هلمند ولایت د ملکي تلفاتو د لوړ شمېر لرونکو پنځو ولایتونو په جمله کې نه و شامل؛ یوناما په دغه ولایت کې په ملکي تلفاتو کې د پام وړ کموالی ثبت کړی، چې په عمده ډول د هوایي بریدونو او د غیر انتحاري تعبیه شویو چاودیدونکو توکو له امله په ملکي تلفاتو کې د کموالی له امله رامنځ ته شوی.

[5] راتلونکې انټرنیټ پاڼه وګورئ:.http://alemarahenglish.com/?p=35156 (last accessed on 16 July 2020)

[6] راتلونکې انټرنیټ پاڼه وګورئ: https://twitter.com/ashrafghani/status/1264272518166298627?s=20 (last accessed on 16 July 2020).

[7] دا د ۲۰۱۸ کال په جون میاشت کې د کوچني اختر له درې ورځني اوربند راهیسې لومړی اوربند و چې طالبانو په ښکاره اعلان کړ، له دې سره سره طالبانو د ۲۰۲۰ کال د فبروري ۲۹ د متحده ایالاتو-طالبانو تر هوکړې مخکې په ښکاره د تاوتریخوالي راکمولی منلی و. د ۲۰۱۸ کال د اوربند خلاف، طالبانو په ښکاره اعلان کړه چې د هغوي جنګیالي نه شي کولی د حکومت تر کنټرول لاندې سیمو ته لاړ شي او دا چې افغان ملي امنیتي ځواکونه نه شي کولی د طالبانو تر ولکې سیمو ته داخل شي.

[8] یوناما ۱۸ ملکي تلفات طالبانو، ۱۴ دولت پلوه ملیشو، ۱۰ نا معلومو دولت ضد عناصرو، شپږ دواړو دولت ضد عناصر او دولت پلوه ځواکونو، او ۱ افغان ملي اردو ته منسوب کړي.